

Putanowicz De studiis histo-
riae ecclesiasticae (1773)

7944

De Studio

Historiæ Ecclesiasticæ

M. JOSEPHI ALOYSII PUTANOWICZ

Sacræ Theologiæ DOCTORIS & PROFESSORIS,

Cùm primùm Theologicam Cathedram, in Universi-
tate Cracoviensi conscenderet;

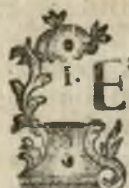
O R A T I O I N A U G U R A L I S.

1773.

6tô Idus Novembres.

Considerantes -- multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum, * curavimus volentibus quidem legere ut esset animi oblectatio: studiosis verò, ut facilius possint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur. * Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causâ suscepimus, non facilem laborem, immò verò negotium plenum vigiliarum & sudoris assumpsimus. * Sic ut hi qui preparant convivium, & quarunt aliorum voluntati parère propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus. * Veritatem quidem de singulis auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes. * Sicut enim nova domus architecto de universa structura curandum est: ei verò qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt: ita æstimandum est & in nobis. * Etenim intellectum colligere, & ordinare sermonem, & curiosius partes singulas quasque disquirere, historia congruit auctori: * brevitate verò dictionis sectari, & executiones rerum vitare, breviandi concedendum est. * Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixisse sufficiat. Stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi. L. 2. Machab: c. 2. à v. 25 ad 33.





Ea est perpetuo Academiarum usu sacrata consuetudo; ut qui publicè docendi provinciam suscipiunt, in primo ad Cathedram ingressu, instituti sui rationem, dictò scriptòve palam profiteantur. Ita enim egregiè consultum est; quatenus istiusmodi commendatione, & tradendarum disciplinarum dignitas, utilitas, necessitasque faciliùs percipiatur; & juvenum animi veluti quibusdam igniculis ad discendi ardorem inflammentur. Nam etsi homines à natura adeò comparati sunt; ut & Scientiarum præstantiam ipsi nitidissimè intelligant, & comparandarum desiderio sua sponte ferantur, tamen in hac depravati genii vice, cùm otii torpor omnes fere occupaverit, ab ignavia ad laborem stimulis calcaribùsque urgendi sunt. Tantòque fortius urgendi, quantò à majori, in quo versantur discrimine, illos eximi oporteat. Ignorantia siquidem quametsi pœna non culpa sit; enitendum nihilosecius, omnibusque viribùs enitendum, ut depulsa noctis caligine ad diluculum, ab hoc ad serenum meridiem elucemur! Permiserim cum Magno Augustino, quòd „animæ non imputatur ad reatum, quòd naturaliter scire non potest, sed quòd scire non studuit, & quòd dignam facultati comparandæ, ad recta faciendâ operam non dedit. Loqui enim non posse & scire non posse infan- i naturale est, (a) at verò quis eum inter muta animantia non meritò reputaverit, qui neglecto linguæ usu, consultò statuerit sese ab hominum societate atque consuetudine segregare. Quòdli sermouis communicio eo nobis adjumento est; ut

(a) *Libro 3tio de libero arbitrio*

interna animi sensa promere valeamus, hominemque insuper animal sociabile reddit; quo in gradu illos collocabimus, quos disciplinarum cognitio supra commune vulgus evexit? an non ad istiusmodi fastigium creaturæ rationis participi adspirandum pro virili iudicabimus?

2. Ita profectò; potentes habent illecebras Scientiæ, quas si quis familiariter amare didicerit, atque his sæpius vacare voluerit, jucundam valde reddunt vitam, max mumque in tribulatione solamen præstant. Quàm verò latè pateat discendi campus, quis non noverit? Infinitus omnino essem, si rem istam oratione vellem perstringere. Suus fit unicuique Scientiæ honos. Mihi de disciplina illa, ne à proposito aberrem, quam Græci Historiam vocant, Tullius verò testem temporum, lucem veritatis, vitam memoriæ, magistram vitæ nunciam vetustatis (b) definiverat, differendî provincia incumbit. Neque tamen de rerum profanarum gestis, aut Regnorum commutationibus, quæ ætatem nostram longè ante præcesserant, attentionem ego Vestram morabor. Quametsi enim ut cum *Diodoro Siculo* loquar: 3, nihil jucundius utiliisque cogitari potest, quàm in humanæ vitæ 3, theatro, quod Historia partibus omnibus mirè instructum habet, 3, sedentem periculis aliorum, sine suo periculo cautum sapientemque 3, fieri: exempla capere omnigena, quæ ad usum tuum utiliter qua- 3, libet in re traducas. Cumque maximorum hominum, de summis 3, rebus maximis consiliis interfueris, id quod cupidissimè homines 3, avemus, eorundem etiam eventibus interesse, & quod per angusti- 3, am vitæ hominum impossibile sit alioqui, sæcula tota memoriâ 3, conjungere: maximorum imperiorum auspicia, progressus & finem 3, videre: malorum seu privatorum seu publicorum causas liquidè 3, cognoscere: ac ut in summa è retroactis (quod proprium sapientis 3, Viri officium est) futura scienter in omnes eventus perspicere, præ- 3, sentia iudicare: (c) Tamen curiosa istiusmodi factorum indagatio 3, aded ab instituto meo aliena est, quàm quod maximè.

(b) *Lib. 2. de orat. ad Q. Fr.* (c) *In Proëmio vitarum Philippi & Alexandri.*

3. Historiam videlicet Unius, Sanctæ, Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ, publicè è Cathedra tradendam docendamque suscepis; in hac verò commendanda non multum mihi sanè laborandum est. „Quem-
„admodum enim ex igne naturaliter emicat splendor, ex unguen-
„to quoque præstanti diffunditur odor: Sic è Sanctorum com-
„moratione gestorum ad omnes provenit utilitas. (d) Utilitatem verò istam ex argumenti præstantia, magnitudineque metiamur, oportet. Quid enim Augusto Theologorum Nomini ampliorem dignitatem conferre; quid iis qui ad puram sinceramque Christi Religionem seu perdiscendam seu defendendam animum admovent, uberiorem lucem affundere, aut fortiora arma subministrare possit, quàm Sacræ Antiquitatis studium indefessum? Enimverò interest quàm plurimum; ut ii qui in rebus Christianæ Religionis utuntur mediocriter versati esse desiderant, Christianitatis incunabula primordiaque, progressus item & incrementa perspecta habeant; quid primi illi Evangelici Præcones, atque Divini Verbi Satores, quorum sudore & sanguine paritè nobis traditaque est per manus genuina & incorrupta Religio, ab antiquissimis usque temporibus gesserint docuerintve, internoscant; illustres Athletarum Christi, qui Tyrannorum tormenta, invictâ penes fidem constantiâ gloriosi superarunt, victorias alta mente retineant. Patrum doctrinam, Conciliorum oracula, leges sanctionesque, quibûs seu Religionis integritas stabilita, seu puritas Disciplina morum fideles inter semper custodita fuit; omnium Hæresum quæ in Ecclesiâ emerferant ortum, fortunam, deliria atque fata; Romanorum præsertim Pontificum continuas ad hæc usque nostra tempora successiones veluti in numero habeant. Hæc verò omnia duntaxat ex augustissimis Ecclesiasticæ Historiæ fontibus depromere licebit.

4. Ex ejus siquidem venerandis monumentis Christiani Nominis institutio, atque hinc Religionis nostræ certitudo liquidò innoscit. Nam veræ Religionis ea indoles est; ut & originem suam certam teneat, & perpetua, constanti atque unanimi traditione à primigeniis Patribus in filios filiorum sua dogmata propagentur. Quis verò nisi insanæ aut perditissimæ mentis homo inficiari audeat, Dominium Nostrum Jesum Christum Deum Hominem, istius quam profitemur

(d) *Basilii in Gordianum Martyrem Militem Casariensem.*

fitemur Religionis octodecim pene retro ante sæcula Authorem Institutoremque extitisse; testamentumque hoc æternum effuso liberaliter juxta ac miseranter sanguine obfirmasse? Quandoquidem istiusmodi veritatem infideles ipsi, jurati in caput Nominis Christiani hostes luculentissimis testimoniis vel inviti fatentur? Vetant nos profectò de tam evidentissimi facti certitudine dubitare Sancta Dei Evangelia, in quibus Discipuli Domini, Vitam, miracula, Passionem, Resurrectionem, denique suum in Cælos gloriosum ascensum, oculati atque probatissimæ fidei testes complexi sunt: Vetant dubitare Sacra Prophetarum oracula, quæ desideratum istum cunctis gentibus Messiam, longo ante intervallò prædixere, quorum quidem vaticiniorum, ascendendo usque ad Moysen Scriptorum omnium vetustissimum, & dies & authores notissimos habemus; veritatem autem eventus ipse docuit. Aliter longè se habent fabulæ illæ aniles, cerebrosoque commenta, quibus cæca Græcorum, gentiliumque superstitione, ridendique ritus superstruuntur. Fingant tantùm quantum volunt Poëtæ fallorum Deorum propaginem, portentosa etiam eorum facta pro libidine celebrent; omnis tamen eorum narratio nuda adèò, probationeque destituta est; ut ne quidem apud suos, qui meliùs de Divinitate sensitisse visi sunt, fidem aliquam invenerint. Neque tamen & isti fanatici vates, videntesque cæci eò temeritatis devenere; ut Jovem tauri aut cygni figuram induentem; Neptunum tridente suo maria terrasque quatientem; quadrigas Solis, currumve Lunæ, propriis oculis inspectasse asserere auderent.

5. Religionis itaque Christianæ institutio planè Divina est, id doctrinæ unitas; id disciplinæ Mæjestas atque severitas; id morum integritas puritasque testatur: Unitatem doctrinæ, summus omnibus ætatibus fidelium, quibus docilitas cordi fuit, in dogmatibus credendorum consensus: disciplinæ gravitatem in peragendis Religionis Mysteriis, administrandis seu suscipiendis Sacramentis adhibiti semper Sanctissimi Ritus & Cærimoniæ; indefessa præterea in avertenda omni profanatione Ecclesiæ vigilantia; integritatem morum, omnis laxitatis averfatio, signa denique & prodigia, quæ nonnisi ab hominibus Deo amicissimis expectari possunt, luculentissime declazant.

6. Et ut ab his postremis exordiar; profectò miracula Divina quædam sigilla sunt, quibûs Numen Omnipotens seu doctrinam suam, seu voluntatem suam non infrequenter testatam esse voluit. Id hominum quoque ignavia, quibus admiranda naturæ opera quotidiano usu viluere, quatenus insolito rerum extra ordinem eventum, ad Veri Dei cultum; Religionisque reverentiam validius excitarentur, exigere videtur. Quot es verò ad devinciendos sibi homines Divinæ bonitati prodigia ista patrari placuit, ea nonnisi in publica Mundi facie, temporibûs locisque aptissimis patrata sunt; ut eatenus notitia Mirabilium Dei ad plures pervenire, & omnis perversa incredulorum interpretatio præoccupari, & diuturnior eorum memoria in animis mortalium posset conservari. Mitto portenta & prodigia, quæ Deus fecerat in terra Ægypti per manus servi sui Moysis, cum miseratus afflictionem populi sui, illum de domo servitutis in libertatem asserere, peculiaribusque cultui suo legibûs obstringere constituisset. Neque enim vos latet ea patrata fuisse in Urbe totius Regni Metropoli, adspectante Rege, ætate illa, qua Ægyptii de Sapientiæ laude & literarum cultura cum reliquis Nationibus contendebant, demirante & teste populo Israël universo. Revocate duntaxat velim beata illa tempora, quibûs Servator noster Deus Homo in terris apparuit. Sæculum erat, quo imperante universo Terrarum Orbi Augusto, Romanorum gloria summum culmen fastigiumque tenebat. J. C. natus in Judæa secundum Prophetarum oracula: In Hierusalem Urbe omnium principe Legem suam instituit, docuit, & infinitis miraculis firmavit; hic demum sanguinem suum ad nostra peccata expianda fudit, & devicta morte, stridentibus præ livore non tamen facti insciis Sacerdotum Principibûs resurrexit, plures dies cum discipulis suis, donec ad gloriam Patris ascendisset, in terris commoratus. Mox discipuli, Magistri sui vitæ, mortis, miraculorum testes, universas Romani Imperiî ditiones provinciasque pererrarunt, reddentes testimonium Verbo veritatis, fidemque in Jesum Nazarenum Crucifixum, in Templis, in Synagogis; coram Regibus, Principibus; Græcis, Romanis, Judæis, Barbaris, insipientibus & sapientibus, *Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis (e)* annuntiantes; testimonium hoc denique suum, nullius lucri cupidi, quinimo contra omnes humanæ prudentiæ leges, vira & sanguine obsignantes.

(e) *Marci 16.*

7.

7. Tot tantaque prodigia, quæ Divina virtus in iis qui D. N. J. C. nomina sua dedere, operata est, spectatissimam nonnisi vitæ innocentiam, morumque integerrimam probitatem declarare videntur. Accedit, quod in sævissimis, tempestate illa, persequentium Tyrannorum procellis, nemo ullus ut homicida, aut fur, aut maleficus conventus, convictus, condemnatusve fuerit, omnes pro Evangelio catastas, cruces, ignes, enses, & reliqua tormentorum genera, parata voluntate, lætantique animo pertulerint, hoc in uno rei, quod Christiani. Sed neque puritas illa morum alibi quam in Religione Christiana aut quæri debet, aut inveniri poterit. Plus iusto sibi blanditur, qui eam aut à moroso Pythagoreorum silentio, aut ab Aristoteleorum gravi supercilio, aut à Stoicorum fucata austeritate, aut à Platoniorum sublimibus ideis expectandam existimat. Inquisivit illam per omnes istas Philosophorum Sæctas Justinus Martyr Philosophus, quemadmodum in *Dialogo cum Tryphone* ipse tateatur; oleumque & operam, ut ajunt, perdidit: docuitque exemplo suo, falsam esse & inanem, nisi Christiana sit, omnem philosophiam, quia nec instruit ad justitiæ munera, nec officium hominis rationesque confirmat.

8. Jam verò de Christianæ disciplinæ seu in moribus institutis veritate & accuratione; seu in re Sacra facienda augustissimis ritibus, venerandisque cærimoniis, quid dignum in medium afferre potero? Oratio profectò me desereret, si hic congerere, atque singillatim explicare vellem ea omnia purioris Moræ Christianæ principia, ad quorum exercitium Ecclesia fideles suos à primis usque temporibus ad hodiernam usque diem vehementer adhortatur. Pauca ex multis in præsentiarum seligam, quæ tamen ad Moralis Christianæ commendationem abundè sufficere poterunt. Hæc nedum Fideles ad Divinorum præceptorum accuratam observantiam obstringit, sed eorum etiam animos ad perfectiora Evangelii consilia adimplenda accendit: ad constantem omnium suppliciorum tolerantiam, ipsamque potiùs mortem obeundam animat, quam ut Religio aliquid detrimenti patiatur. Hæc insuper monet, præcipuum Christiani officium esse, non putare se sibi natum esse, sibi que vivere velle; sed omnia sua Deo auctori & largitori bonorum omnium in acceptis referre, libenterque bona sua aliis largiri, singulis
ex

ex animo bene velle, bene precari, bene facere, neque nocere, commeritis, sed prodesse immerentibus, omnium commodis perinde ac suis adgratulari, omnium incommodis non secus ac suis indolere. Hæc persuadet divitibus, à sæculi & sathanæ pompa abhorrere, ab infanis & illicitis voluptatibus temperare, sola recti conscientia contentis neque honores, neque opes, neque reliqua volubilis fortunæ commoda desiderare, sed suas potiùs in pauperes opes profundere, quæ alioqui sarcinæ sunt, quibûs onusti divites, nec possunt per arctam viam Christum nudum sequi, nec per ostium humile in Regnum Cælorum introire. Hæc singulos adhortatur subvenire oppressis, succurrere pupillis, infirmos solari, egenos sublevare, viduas protegere, captivos propter Christum in carceribus detentos frequenter invisere, Magistratibus & Principibus subditos esse, & cum omnibus, amore, mansuetudine & beneficio certare. Hæc præcipit mulieribus, ut suos viros diligant; viris, ut suis itidem uxoribus mutuum amorem rependant; filiis, ut parentibus, aut qui parentum locò sunt, obediant; parentibus verò, aut iis qui horum vice funguntur, ut filiorum vitiis non indulgeant, sed eorum animis jam inde ab incunabulis optimas opiniones & sanctissimas leges inserant inculpantque, propterea quòd nihil vel aliùs infidet animo, vel hæret tenaciùs, quàm quod rudibus inditur annis. Hæc impensè commendat omnibus Pastoribus zelum & charitatem erga Fideles, qui eorum curæ sunt concrediti, ac vicissim singulis Fidelibus obedientiam ac debitam erga suos Pastores reverentiam imperat. Uno verbo, Legis Evangelicæ regulas cunctis Christianis præscribit, & ut ad illarum normam vitam moreisque suos dirigant, in eo tota occupatur. Jam verò quanta majestate, gravitate quanta, pietate quanta, Divina apud Christianos peragantur, vel ex eorum invidia, à quorum Synagogis Sanctissimi quique Ritus per omne nefas exularunt, abundè colligere licet.

9. Tam Sancta, tam Divina Christianorum Moralis, quòd à primis Ecclesiæ incunabulis, ad hanc usque quam vivimus ætatem, incorrupta & non interpolata perseveraverit; cui nam alteri, si non unitati doctrinæ, atque mirifico in dogmatibus fidei consentui, tribuendum existimabimus? Homines siquidem ut credunt, ita suos fingere mores assueverunt; quòd si vita cum fide interdum haud, co-

B

hzreat,

hæreat, privatorum id vitio imputamus. Unitatem verò doctrinæ probat Doctorum & Discipulorum continuata successio: probant pretiosa Patrum monumenta, quæ ex ævo in ævum, & de manu per manum ad nos pervenere: probat traditio à Parentibus ad filios quasi de aure in aurem propagata: probant seu Oecumenica seu Nationalia Concilia, quæ ita rebûs Ecclesiæ urgentibus, sese mutuo exceperunt: probat non interrupta Romanorum Pontificum, qui Christi in terris Vicaria potestate funguntur, à Petro ad Clementem Papam XIV. feliciter modernum series, quorum singulorum & Nomina & annos in numero habemus, & vitam atque res pro Ecclesia fortiter gestas minimè ignoramus. Et quamvis non deessent omni ætate male feriati homines, Sathanæ discipuli, qui hanc fidei unitatem in Ecclesia labefactare, & inconsutilem Christi vestem in minutissimas lacinias scindere adnisi fuissent, atque hodieum adnitantur; tamen ejusmodi monstra recenter nata scimus: nova verò & in fide peregrina doctrina non falsa esse non potest: illa sola vera, quam Ecclesia semper & tenuit & tenet.

10. Sed & ejusmodi schismata atque hæreses nonnisi ad majus Ecclesiæ Catholicæ bonum exortas, ego ni fallor, censuerim. Nam quòd Ecclesia hostes semper molestissimos habuerit, aggressores veritatis, quam in gremio suo custodiendam tanquam in Sacratio arcanæ mentis D. N. J. C. collocaverat, his tamen vel ideo affligebatur, quatenus oracula Divina in se impleri probaret, nunquam se videlicet à Sponso suo desertum iri. Oppugnari enim eam permisit, nunquam expugnari, concuti, nunquam excuti, crudelissimis verò Idololatræ ictibus quasi minùs attrita, intestino plerumque laboravit bello, & ipsi filii facti sunt ei in mices, veram carnem & Divinitatem Christi labefactare conati. Impiissimus omnium Arius quæ non intentavit mala contra Ecclesiam Christi? Ipsa verò contremuit tunc, trepidavit, & timuit mergi, quasi *navicula in medio mari*, quæ undique *operiretur fluctibus*. (f) visum est in tanto periculo veluti Sponsum suum dormire. Tempestate tamen ingravescente, surgens imperavit *ventis & mari, & facta est tranquillitas magna*, (g) dignatus præterea id facere, quoties Sabellius, Macedonius, Nestorius, Eutyches, cæteræque hæreticorum pestes moliebantur doctrinæ suæ sanctæ polluerentur

(f) *Math. 8. 26. & 14. 24.* (g) *Luca 10. v. 16.*

integritatem. Impiorum persecutio ad tempus permiffa, facta est
jultorum probatio, & debuit Ecclefia aliquando affligi: „Etiam fic
„quippe veris illis Catholicis membris Chrifti, malo fuo profunt,
„dum Deus utitur & malis bene, & diligentibus eum omnia coo-
„perantur in bonum,, (b) Lumen tamen Divini vultus Ecclefiam
refpiciens, femper eam liberavit à tenebris; hoc radiante difcordia
fugit, errorum nubes tranfierunt, fedatifque fluctibus optata mala-
cia pacis tandem rediit. Et fi quæ adhuc urgent ab Aquilone pro-
cellæ, veriffimum est illud: *fluctuat, aſt nunquam mergitur iſta raris.*

11. Perſpicitis itaque integrum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ argumen-
tum, tribus iſtis capitibus contineri, veritate doctrinæ, ſanctitate
diſciplinæ, bonorumque morum integritate; atque horum trium
notitiâ integrum ejus ſtudium abſolvi. Quorum quidem cognitio,
quametiſi non omnibus ex æquo neceſſaria cenſeatur; quotus tamen
quiſque eſt, cui pulcherrimarum atque ſanctiſſimarum rerum no-
titia non maximam utilitatem adferat? Quid enim validius ho-
minem Chriſtianum in fide obſtat, quàm ſi cernat, dogmata illa
quæ decem & octo ante ſæcula in Eccleſia invaluerant, hodie eti-
am inconcuſſum robur, & primigeniam authoritatem retinere?
Quantò majorem antiquitatem diſciplina redolet; tantò majorem ve-
nerationem ſibi conciliat: ſeu illa ad formulas Numinis deprecandi,
ſeu ad jejuniorum praxim & obſervationem, ſeu ad ſanctos & au-
guſtos adminiſtrandorum Sacramentorum ritus referatur. Uno verbo:
exempla Sanctorum, veram ſolidæ pietatis ideam nobis ingenerant,
frivolas ſectandæ Evangelicæ perfectionis excuſationes penitus abo-
lent & extinguunt, oculisque veluti ſubjiciunt, omnia nos poſſe
in Eo, Qui nos confortat.

12. Hæc ſi nomine Chriſtiano digna adeò ſunt, quantò magis
Theologiæ Candidati illa calleant neceſſe! Cùm enim Theologus
nedum in Divinarum rerum contemplatione perpetuo defixus hære-
re debeat; verùm etiam cum occultis ſive apertis veritatis hoſtibus
ſtrenuè ipſi colluctandum fit; arma in promptu habeat, quibus Eccle-
ſiæ

(b) *Auguſtinus de Civitate Dei lib. 18.*

fix inservire, & adversas acies retundere ac vincere possit. Arma
verò ista, nonnisi Divinæ Litteræ, Traditiones Apostolicæ, Sancto-
rum Patrum lucubrationes, Concilia, Historiæ & Disciplinæ Ecclesia-
sticæ monumenta subministrant. Quo pacto autem ejusmodi arma
tractare, eorumque vim penitus introspicere poterit Theologi
didatus, qui antiquitatem Sacram ne quidem à limine tal
quo pacto Veterum Patrum scripta genuina à supposititiis fece-
ra eorum operibus peregrinus omnino ac hospes sit, vel si
nunquam legerit illustrius hujus temporis Virorum labore
communi bono Ecclesiæ nati, tantum sudoribus suis effecerunt; ut
nos à perlustrandis infinitis voluminibus, quibus unius hominis vita
nec evolvendis sufficit, maxima parte, ne dicam ex integro libe-
raverint. Atque ista sunt quæ inflammandis Theologiæ Candida-
torum animis ad sectanda Sacræ Antiquitatis studia, abundè sufficere
deberent. Quòd si cuiquam Oratio mea in movendo infirmior visa
fuerit; ipse secum reputet, suavitatem fructuum ciborumque, seu ad-
sint, seu ceteræ illecebræ desint, solo gustu explorari.

D I X I.

Permissu
MAGNIFICI & AMPLISSIMI DOMINI
R E C T O R I S.



XVIII. 2. 371.
<http://rcin.org.pl>



3143

XVIII-2-371